Evropski parlament
2019-2024

Odbor za zaposlovanje in socialne zadeve
predsednik

7.9.2023

Johan Van Overtveldt
predsednik
Odbor za proračun
BRUSELJ

Zadeva: **Mnenje o spremembi Uredbe (EU, Euratom) 2020/2093 o določitvi večletnega finančnega okvira za obdobje 2021-2027**
(2023/0201R(APP))

Spoštovani gospod predsednik!

Odbor za zaposlovanje in socialne zadeve je bil v okviru postopka iz naslova zadolžen, da predloži mnenje vašemu odboru in je sklenil, da bo pripravil mnenje v obliki pisma.

Odbor za zaposlovanje in socialne zadeve je vprašanje obravnaval na svoji seji 18. julija 2023 in se odločil, da Odbor za proračun kot pristojni odbor pozove, da v predlog resolucije, ki ga bo sprejel, vključi pobude, navedene v nadaljevanju.

S spoštovanjem!

Dragoş Pîslaru

POBUDE

A. ker je aktualni kontekst visoke inflacije in številnih kriz povzročil velik pritisk na sedanje zgornje meje večletnega finančnega okvira, saj so se izčrpale razpoložljive razlike do zgornje meje za reševanje sedanjih in prihodnjih izzivov EU, za doseganje dolgoročnih ciljev EU in njeno sposobnost, da ohrani zadostno raven naložb v programe in politike EU, tudi v pomembne prednostne naloge, kot je pravičen, zeleni in digitalni prehod; ker te številne krize vplivajo na socialne in gospodarske razmere v EU, med drugim na trge dela in življenjske razmere v EU, ter lahko negativno vplivajo na rast in zaposlovanje; ker se mora proračun EU učinkovito odzvati na spreminjajoče se potrebe in jih podpirati v krizah, zlasti ker vse višja inflacija ter hitro naraščanje cen hrane in energije v EU negativno vplivata na najranljivejše prebivalstvo, kar še povečuje neenakost in poglablja revščino; ker se plače predvidoma ne bodo povečevale tako hitro kot inflacija, zato delavci izgubljajo kupno moč, njihove življenjske razmere pa se bodo morda poslabšale; ker bo to pomenilo tudi večji pritisk na zmogljivosti socialne politike, pa tudi na samodejne stabilizacijske mehanizme, kot so nacionalni sistemi zavarovanja za primer brezposelnosti;

B. ker trenutno približno 96,5 milijona Evropejcev oziroma 21,9 % prebivalcev EU grozi revščina in socialna izključenost, ki ogrožata 24,7 % otrok v EU; ker si po podatkih raziskave na ravni Unije iz leta 2021 približno 34 milijonov Evropejcev ali skoraj 6,9 % prebivalstva EU ne more privoščiti, da bi zadostno ogrevali svoje domove[1]; ker je opazovalnica za energijsko revščino ocenila, da se več kot 50 milijonov gospodinjstev v EU spopada z energijsko revščino;

C. ker je bil v akcijskem načrtu za evropski steber socialnih pravic določen cilj, da naj bi bilo v EU zaposlenega vsaj 78 % prebivalstva v starosti od 20 do 64 let, da naj bi se vsako leto usposabljanj udeležilo vsaj 60 % vseh odraslih in da naj bi se število ljudi, ki jim grozi revščina ali socialna izključenost, zmanjšalo za vsaj 15 milijonov, vključno z vsaj 5 milijoni otrok; ker so bili v akcijskem načrtu predvideni tudi številni predlogi za dosego teh ciljev do leta 2030; ker bo v sedanjih razmerah te cilje težje doseči, saj se bosta po napovedih revščina in brezposelnost v naslednjih mesecih povečali; ker so sistemi socialne zaščite močno obremenjeni, saj naj bi ublažili socialne učinke krize, pomagali beguncem in vsem zagotovili dostojne življenjske razmere ter kakovostne osnovne storitve, kot so zdravstvo, izobraževanje in nastanitev;

D. ker je usposobljena delovna sila ključna za zagotavljanje socialno pravičnega in poštenega zelenega in digitalnega prehoda ter za krepitev trajnostne konkurenčnosti in odpornosti Unije na negativne zunanje pretrese; ker ustreznejše in bolj usklajene spretnosti odpirajo nove priložnosti in opolnomočajo posameznike za polno udeležbo na trgu dela, v družbi in demokraciji, izkoriščanje priložnosti zelenega in digitalnega prehoda ter uveljavljanje njihovih pravic; ker je namen evropskega leta spretnosti s preusposabljanjem in izpopolnjevanjem podpreti trajnostno rast socialnega tržnega gospodarstva Unije in odpraviti pomanjkanje znanj in spretnosti, s katerim se sooča

[1] Uvodna izjava 13 uredbe o Socialnem skladu za podnebje: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=CELEX%3A32023R0955&qid=1686746723482.

77 %[2] podjetij po vsej Uniji, da bi povečali njihovo konkurenčnost in prispevali k ustvarjanju kakovostnih delovnih mest;

E ker so programi NextGenerationEU, kot so ReactEU, Sklad za pravični prehod in mehanizem za okrevanje in odpornost zagotovili, da se poskrbi za gospodarsko in socialno trajnostno, pravično, vključujoče in nediskriminirajoče okrevanje; ker je bil evropski instrument za začasno podporo zmanjševanju tveganj za brezposelnost v izrednih razmerah (SURE), ki ga je sprejela Komisija, uspešen; ker je platforma za strateške tehnologije za Evropo (STEP) del evropskega odziva na potrebo po spodbujanju naložb v kritične in nastajajoče tehnologije v Evropi, da bi odpravili pomanjkanje delovne sile ter potrebe po znanjih in spretnostih, njen cilj pa je okrepiti evropsko suverenost in varnost, konkurenčnost Unije ter zeleni in digitalni prehod;

1. poudarja osrednjo vlogo, ki jo ima proračun EU pri uresničevanju političnih prednostnih nalog Unije, vključno z uspešnim zelenim in digitalnim prehodom, med drugim z namenjanjem posebne pozornosti oddaljenim območjem in najbolj oddaljenim regijam, energijsko intenzivnim sektorjem ter prekvalificiranju in izpopolnjevanju nizkokvalificiranih delavcev, ustvarjanjem kakovostnih delovnih mest in dostojnih delovnih pogojev; poudarja pomen ustreznih plač in zagotovljene socialne varnosti, visokih standardov zdravja in varnosti pri delu ter enakih možnosti ne glede na spol pri izkoreninjanju revščine, zmanjševanju neenakosti, spodbujanju vključujočega in socialno pravičnega, trajnostnega ter nediskriminirajočega okrevanja; poudarja, da so potrebni trdni nacionalni sistemi socialnega varstva in sheme skrajšanega delovnega časa, da bi se izognili drastičnim posledicam odpuščanja in stanovanjskih dodatkov za ljudi v stiski; poudarja pomen spodbujanja rasti, strateške avtonomije in energetske neodvisnosti ob zagotavljanju trdne podpore, zlasti za mlajšo generacijo, otroke, družine, delavce ter mala in srednja podjetja, ter spodbujanja trajnostnega razvoja, pri katerem nihče ne bo zapostavljen in ki bo ustvaril kohezijo in navzgor usmerjeno konvergenco; poziva, naj se posebna pozornost nameni ljudem z nizkimi dohodki in ranljivim skupinam, kot so ljudje, ki živijo v revščini ali jim grozita revščina in socialna izključenost, hkrati pa je treba podpirati gospodinjstva s srednjimi dohodki, da bi ostala hrbtenica naših družb in imela dovolj priložnosti za rast, s čimer bi spodbudili splošno ekonomsko in socialno kohezijo; poudarja, da je po krizi zaradi covida-19 pomembno zagotoviti trdnejšo evropsko zdravstveno unijo, spodbujati pravno državo, vrednote in temeljne pravice EU, več in enake priložnosti za vse ter zagotavljati močnejšo Unijo za njene prebivalce in v svetu;

2. poudarja, da so bile gospodarske in politične razmere med pogajanji o sedanjem večletnem finančnem okviru drugačne; poudarja, da velikost in struktura sedanjega večletnega finančnega okvira, kot je bil dogovorjen leta 2020, nista primerna za hiter odziv na nove izzive in prihodnje krizne razmere ter njihovo reševanje, hkrati pa za ohranjanje naložb v programe in politike EU, in da je položaj v razdelku 2b izredno zaskrbljujoč zaradi zelo omejenih razlik do zgornje meje in velikega pritiska, ki ga povzroča visoka inflacija; pozdravlja, da je Komisija predložila predlog za revizijo večletnega finančnega okvira, ki vključuje trajnostno rešitev za odplačilo povečanih stroškov dolga (Instrument Evropske unije za okrevanje in odpornost), s čimer je

[2] https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/european-year-skills-2023_sl

programe instrumenta NextGenerationEU zaščitila pred zmanjšanjem sredstev in ustvarila prostor v posebnih instrumentih, kot so mehanizem za okrevanje in odpornost, ReactEU, Sklad za pravični prehod in InvestEU; vendar meni, da ta predlog ni v skladu z ambicijami EU in zato ponovno poziva k nujni, celoviti in ambiciozni reviziji večletnega finančnega okvira za obdobje 2021–2027 s povečanim proračunom in svežim denarjem, da bi podprli trajnostno rast in naložbe ter omogočili podporo strateškim ciljem strategije Evropa 2020, Agende za trajnostni razvoj 2030 ter instrumentov, zagotovljenih v novi zakonodaji, kot so evropske akademije za neto ničelne industrije v okviru Akta o industriji z neto ničelnimi emisijami ter pobude, določene v evropskem stebru socialnih pravic in deklaraciji iz Porta; vztraja, da je treba ohraniti ustrezna sredstva za kohezijo, ekonomsko in socialno konvergenco ter uresničiti pomembne politike, kot je pravični, zeleni in digitalni prehod, EU pa omogočiti, da v prihodnjih letih obvlada nove izzive;

3. meni, da bo treba pri reviziji večletnega finančnega okvira upoštevati več vprašanj, in sicer pomen večje prožnosti in zadostnih sredstev v večletnem finančnem okviru, da bi podprli trajnostno rast in naložbe ter učinkovito obravnavali socialne posledice in posledice na trgu dela, ki so nastale zaradi pandemije covida-19 in ruske vojaške agresije proti Ukrajini, zlasti brezposelnost; opozarja, da bi bilo treba spoštovati programe, sprejete v sedanjem večletnem finančnem okviru, in njihova sredstva, ter vztraja, da je treba pri reviziji večletnega finančnega okvira in večletnega finančnega okvira za obdobje po letu 2027 okrepiti socialne prednostne naloge in socialne naložbe, da bi omogočili močno in ambiciozno socialno razsežnost proračuna EU;

4. poudarja ključno vlogo, ki jo imajo skladi in finančni instrumenti Unije, vključno z mehanizmom za okrevanje in odpornost ter pobudo RepowerEU, da se poskrbi za trajnostno, pravično, vključujoče in nediskriminirajoče okrevanje gospodarstva in družbe; vztraja, da mora biti Evropski socialni sklad plus (ESS+) še naprej ključno gonilo za krepitev socialne razsežnosti Unije v skladu z načeli evropskega stebra socialnih pravic; opozarja, da je ESS+ tudi glavni instrument EU, ki države članice, ljudi in regije podpira pri doseganju visoke stopnje zaposlenosti, ki jo morajo spremljati ustrezne plače, dostojni delovni pogoji, zdravo delovno okolje in socialno zavarovanje, da bi vzpostavili pravično socialno zaščito ter podprli kvalificirano, konkurenčno in odporno delovno silo, ki je pripravljena na prehod na zeleno in digitalno gospodarstvo ter na prihodnji svet dela, pa tudi oblikovali vključujoče in povezane družbe, v katerih bomo izkoreninili revščino in uveljavili načela iz evropskega stebra socialnih pravic; zato poziva k znatnemu povečanju proračuna za ESS+, zlasti za najrevnejše v naši družbi; poudarja pomen Evropskega sklada za prilagoditev globalizaciji za presežne delavce (ESPG), Sklada za pravični prehod (SPP), pomoči ReactEU z njenimi dodatnimi sredstvi za sklad ESS+, pobude za zaposlovanje mladih (YEI) in Sklada za evropsko pomoč najbolj ogroženim (FEAD);

5. se zaveda, da morata ESS+ in instrument za okrevanje in odpornost prispevati k uresničevanju evropskega stebra socialnih pravic, in sicer z izvajanjem njegovih načel v praksi in vključevanjem socialnih ciljev v vso ustrezno zakonodajo, politike in izvedbene načrte, povezane z instrumentom NextGenerationEU; poudarja, da bi bilo treba dodeliti ustrezna sredstva za posodobitev in izvajanje akcijskega načrta in ciljev evropskega stebra socialnih pravic, sprejetih v Portu; poudarja, da je imel mehanizem za okrevanje in odpornost pomembno vlogo pri blaženju krize in bi moral biti zgled v

primeru prihodnjih kriz, ter poudarja, da je treba okrepiti sisteme socialnega varstva in vlagati v socialno varnost, dostop do zdravstvenega varstva in izobraževanja, cenovno dostopna stanovanja, kakovostno zaposlitev, kakovostno usposabljanje in socialne storitve za ranljive skupine; meni, da je treba znaten znesek sredstev dodeliti za socialne naložbe, da bi okrepili sisteme socialne varnosti in vlagali v socialno varnost, dostop do zdravstvene oskrbe in izobraževanja, cenovno dostopnih stanovanj, zaposlitve, dostop do pravnega varstva in socialnih storitev za ranljive skupine; v zvezi s tem poziva Komisijo, naj zagotovi ustrezno osebje, ki bo podprlo to nalogo; meni, da bi bilo treba cilje iz Porta glede revščine dopolniti na ravni EU z akcijskim načrtom in zanesljivo strategijo za boj proti revščini, podprto z znatnimi naložbami, ki bodo obravnavale vse vidike revščine, tudi revščino zaposlenih;

6. opozarja, da so številne krize še posebej prizadele mlade v smislu zaposlovanja, izobraževanja, usposabljanja in duševnega počutja; poudarja, da mora revidirani večletni finančni okvir prednostno podpreti mlade in se boriti proti brezposelnosti mladih ter okrepiti obstoječe pobude, kot je okrepljeno jamstvo za mlade;

7. poudarja, da se Unija sooča z demografskimi razmerami, ki so posledica staranja prebivalstva, zmanjšanja rodnosti in daljše pričakovane življenjske dobe; vztraja, da je treba vlagati v socialno infrastrukturo, da bi se odzvali na demografske izzive; poudarja, da se evropska in nacionalna politika premalo odzivata na posledice demografskih sprememb; pozdravlja evropsko strategijo za oskrbo in poziva, naj se podpre v večletnem finančnem okviru, države članice pa, naj prek ESS+, InvestEU in drugih finančnih instrumentov, ki spodbujajo socialne naložbe, čim bolje izkoristijo evropske strukturne in investicijske sklade za naložbe v otroško varstvo in oskrbo starejših ter drugih, ki potrebujejo oskrbo;

8. pozdravlja ambicijo Unije, ki je namenjena okrepitvi prizadevanj za boj proti zaskrbljujoči stopnji revščine otrok in prispevku za izkoreninjenje revščine otrok prek evropskega jamstva za otroke, ki je bilo vzpostavljeno pred kratkim; vendar opozarja, da je sedanja kriza že poslabšala in bo še zaostrila vse slabši položaj otrok, ki živijo v revščini ali so izpostavljeni tveganju revščine, kar bo imelo dolgoročne posledice; ugotavlja, da so države članice v jamstvo za otroke od njegove ustanovitve vložile že približno 9 milijard EUR; ponovno poziva, da je treba nujno povečati sredstva za evropsko jamstvo za otroke in mu dodeliti namenski proračun v višini vsaj 20 milijard EUR za obdobje 2021–2027, in vztraja, da je treba ta del vključiti v revidirani večletni finančni okvir[3]; poleg tega poziva Komisijo, naj za učinkovito izvajanje jamstva za otroke omogoči uporabo vseh razpoložljivih virov, med drugim z ESS+, ReactEU ter mehanizmom za okrevanje in odpornost, države članice pa poziva, naj te vire čim bolje izkoristijo; poziva Komisijo, naj izboljša usklajevanje med državami EU pri izvajanju akcijskih načrtov jamstva za otroke ter bolje oceni in vključi vpliv politik EU in nacionalnih politik na položaj otrok;

9. poudarja, da je začasna in kratkoročna prožnost, ki je bila v sklade kohezijske politike

[3] Resolucija Evropskega parlamenta z dne 7. aprila 2022 o zaščiti otrok in mladih, ki zaradi vojne v Ukrajini bežijo v EU (https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2022-0120_SL.html) in Resolucija Evropskega parlamenta z dne 15. decembra 2022 o nadgradnji večletnega finančnega okvira za obdobje 2021–2027: odporen proračun EU, primeren za nove izzive (https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2022-0450_SL.html).

uvedena z vrsto predlogov kohezijskih ukrepov za begunce v Evropi (CARE), državam članicam pomagala, da so se hitro spopadle s posledicami vojne proti Ukrajini, čeprav še vedno v nezadostni meri glede na obseg potreb v nekaterih državah članicah; pozdravlja predlog Komisije za namenski instrument za podporo Ukrajini za preostanek načrtovanja večletnega finančnega okvira, da bi zagotovili stabilno in predvidljivo financiranje v okviru, ki bo podpiral finančno stabilnost Ukrajine, spodbujal njeno okrevanje in modernizacijo ter hkrati izvajal ključne reforme na njeni poti pristopa;

10. meni, da so potrebna dodatna prizadevanja za preprečevanje brezposelnosti in podzaposlenosti zaradi vojne, ter poziva k nadaljevanju in refinanciranju evropskega instrumenta za začasno podporo za ublažitev tveganj za brezposelnost v izrednih razmerah, da bi podprli sheme skrajšanega delovnega časa in delavce, ki bi bili začasno odpuščeni, dokler bodo socialno-ekonomske posledice vojne še naprej negativno vplivale na trg dela; poziva k začasnemu evropskemu svežnju za socialno odpornost, v katerem bi uskladili sklop ukrepov in sredstev in z njimi okrepili sisteme socialnega varstva in zaščite v EU; poudarja, da se je evropski instrument za začasno podporo za ublažitev tveganj za brezposelnost v izrednih razmerah izkazal za uspešnega v boju proti brezposelnosti, ki je bila posledica pandemije covida-19;

11. ponovno poziva Komisijo, naj razvije strukturo ekonomskega upravljanja v EU, ki bo temeljila na prožnosti, solidarnosti, vključevanju, socialni pravičnosti in konvergenci, enakosti spolov, kakovostnih javnih storitvah, vključno s kakovostnim in vključujočim javnim izobraževalnim sistemom za vse, kakovostnim zaposlovanjem in trajnostnim razvojem;

12. poziva Komisijo, naj pripravi ustrezno strategijo za vključevanje socialnih ciljev v porabo Unije; meni, da bi potrebovali metodologijo socialnega vključevanja v proračun Unije, da bi bile vse politike, ki jih financira Unija, skladne z 20 načeli, opredeljenimi v evropskem stebru socialnih pravic, in da bi poraba Unije prispevala k evropskim socialnim ciljem oziroma vsaj ne bi delovala v nasprotju z njimi; poziva k okrepitvi vključevanja socialnih partnerjev in načela partnerstva v oblikovanje, izvajanje in spremljanje večletnega finančnega okvira v smislu varstva pravic delavcev in socialnih pravic, ohranjanja delovnih mest, ustvarjanja kakovostnih delovnih mest in pravičnega prehoda;

13. je zaskrbljen, ker se plače trenutno znižujejo zaradi inflacije in vrste izjemnih cenovnih šokov na področju energije; poudarja, da je treba nujno zvišati plače, da bi ohranili notranje povpraševanje in vključujočo rast ter omilili posledice dvojne krize za delavce in gospodinjstva; meni, da so potrebna dodatna prizadevanja v proračunu EU in večletnem finančnem okviru, da bi socialnim partnerjem pomagali doseči zvišanje plač s tristranskimi okviri za razvoj zmogljivosti, s čimer bi pospešili pričakovani pozitivni učinek predlagane direktive na ustrezne minimalne plače in njeno hitro izvajanje;

14. ponovno poziva Komisijo, naj predstavi metodologijo spremljanja za socialne odhodke v proračunu EU, ki temelji na ciljih trajnostnega razvoja in načelih evropskega stebra socialnih pravic, ter vključi kazalnike blaginje v preglednico socialnih kazalnikov in izmeri splošen učinek različnih skladov in instrumentov, ki se financirajo v večletnem finančnem okviru o izboljšanju delovnih pogojev in blaginji[4]; vztraja, da bi morala biti

[4] Resolucija Evropskega parlamenta z dne 5. aprila 2022 o splošnih smernicah za pripravo proračuna za leto

pravila za uporabo sredstev EU usklajena s socialnimi pravicami in demokratičnimi načeli, evropskim stebrom socialnih pravic, cilji trajnostnega razvoja in temeljnimi pravicami delavcev; meni, da bi se javna sredstva morala dodeliti le tistim delodajalcem, ki spoštujejo pravice delavcev in veljavne delovne pogoje;

15. poudarja, da mora ESS+ zagotavljati ustrezno podporo za krepitev zmogljivosti socialnih partnerjev EU, tudi v obliki usposabljanja, ukrepov mreženja in krepitve socialnega dialoga ter za dejavnosti, ki jih skupaj izvajajo socialni partnerji in organizacije civilne družbe;

16. pozdravlja povečanje sredstev za program InvestEU, Evropski svet za inovacije, Sklad za inovacije in Evropski obrambni sklad, ki naj bi s podporo platforme STEP privedli do naložb v kritične tehnologije, zajete v aktu o neto ničelni industriji, ter okrepili odprto strateško suverenost Unije; zato poziva, naj se vzpostavi proračun v višini vsaj 102 milijona EUR za ustanovitev in delovanje akademij za neto ničelne spretnosti;

17. opozarja, da imajo agencije Eurofound, EU-OSHA, Cedefop, Evropska fundacija za usposabljanje (ETF) in Evropski organ za delo (ELA) pomembno vlogo pri posredovanju specializiranega znanja institucijam in državam Unije, zlasti s področja zaposlovanja in socialnih vprašanj, in da jim je treba zagotoviti potrebna finančna sredstva in človeške vire za opravljanje spreminjajočih se nalog;

18. poudarja pomen evropskega leta spretnosti 2023, ki vključuje konkretne ukrepe in politike, podprte z ustreznim financiranjem iz večletnega finančnega okvira, za nadaljnji razvoj ukrepov na področju zaposlovanja in podjetništva.

2023, oddelek III – Komisija (https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2022-0106_SLpdf), in mnenje Odbora za zaposlovanje in socialne zadeve za Odbor za proračun o splošnem proračunu Evropske unije za proračunsko leto 2024 – vsi oddelki(https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/EMPL-AD-746942_SL.pdf).